

บทที่ 4

โสเภณีที่มีชื่อเสียงปรากฏในวรรณคดีบาลีและสันสกฤต

โสเภณีที่มีชื่อเสียงปรากฏในวรรณคดีบาลี เช่น ในพระไตรปิฎก ชัมปปทัฏฐกถา และชาตกัฏฐกถา เป็นต้น มีดังนี้คือ นางอัมพปาลี นางอัชฌกาตี นางวิมลปารามคณิกา นางสิริมา นางสาลาวตี นางสามา นางสุลสา และนางพินทุมตี ส่วนโสเภณีที่มีชื่อเสียงปรากฏในวรรณคดีสันสกฤต เช่น ในมถจจนกัฎิกา ทศกumarจริต กถาสริตสาคกร และปุระณะ เป็นต้น มีรายชื่อดังนี้ นางवलันตเสนา นางกามมัญชรี นางมกรทังฆฎรา นางจตุริกา นางมพนมาลา นางยมชิวา และนางลิลาวตี

โสเภณีในวรรณคดีบาลี

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประวัติของโสเภณีที่มีชื่อเสียงที่ปรากฏในวรรณคดีบาลีดังต่อไปนี้ นางอัมพปาลี หญิงคณิกาแห่งนครเวสาลี เรื่องราวของนางอัมพปาลีปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค จีวรขันธก ว่า นางเป็นหญิงรูปงาม¹ เป็นขีเสนตาของบุรุษทั้งหลาย บุรุษผู้ปรารถนาจะร่วมอภิรมย์กับนางจะต้องจ่ายเงินให้แก่นางคืนละ 50 กหาปณะ นางมีความชำนาญการพ้อนรำและประโคมดนตรี เจ้าชายทั้งหลายแห่งนครเวสาลีต่างก็หวังที่จะได้นางไว้เป็นคู่ครอง ในที่สุด บรรดาเจ้าชายก็ร่วมใจกันแต่งตั้งนางให้ดำรงตำแหน่งนางคณิกาประจำนครเวสาลีเป็นศรีสง่าแก่นครสืบไป นอกจากนางจะเป็นนางคณิกาประจำนครเวสาลีแล้ว นางยังเป็นพระสนมของพระเจ้าพิมพิสารและให้กำเนิดบุตรชาย ในภายหลังบุตรชายของนางก็บวชเป็นภิกษุและสำเร็จเป็นพระอรหันต์ชื่อวิมลโกณฑัญญเถระ²

¹ดู วิทยานิพนธ์, หน้า 39: ว่าด้วยความงามของโสเภณี

²

G. P. Malalasekera, Dictionary of Pali Proper Name (2 vols; London: Pali Text Society, 1960), I: 156.

ประวัติของนางอัมพาลีตั้งแต่ชาติหนหลังมีเรื่องราวปรากฏอยู่ในอัมพาลีเถรียาปทานว่า นางเกิดในวรรณะศรัย เป็นภคินีแห่งพระปุลสสะมุณี นางได้พึงธรรมแล้วถวายทานและปรารถนา รูปสมบัติ ด้วยผลบุญแห่งทานนั้นนางเกิดเป็นหญิงงามในสกุลพราหมณ์ ครั้งหนึ่งนางคำภิกษุณีรูปหนึ่งว่าเป็นหญิงแพศยา ผลแห่งการคำภิกษุณีว่าแพศยานี้เองเมื่อสิ้นชีวิตแล้ว นางจึงไปเกิดในนรกอีกหลายหมื่นชาติ เมื่อพ้นจากนรกก็เกิดเป็นหญิงโสเภณีอีกหลายหมื่นชาติ จนกระทั่งสมัยศาสนาแห่งพระพุทธกัสสป นางจึงบวชเป็นภิกษุณี ด้วยผลบุญแห่งการบวชเป็นภิกษุณี นางจึงเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ในชาติปัจจุบันซึ่งเป็นชาติสุดท้าย นางเกิดอยู่ในระหว่างกิ่งมะม่วง คนเฝ้าอุทยานของพระราชามาพบนางจึงนำมาเลี้ยงไว้ และให้ชื่อว่า อัมพาลี เมื่อนางเจริญวัยได้รับแต่งตั้งให้เป็นนางคนิกาตั้งกล่าวมาแล้ว¹

เรื่องราวของนางที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามีปรากฏทั้งในพระวินัยปิฎก มหาวรรค เกสัชชขันธก และพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปรินิพพานสูตร มีเนื้อเรื่องอย่างเดียวกันว่า

ครั้งนั้น นางอัมพาลีได้ทราบข่าวว่า พระศาสดาเสด็จมาถึงตำบลบ้านโกฏี นางพร้อมด้วยหญิงบริวารเดินทางไปเฝ้าพระศาสดา พระศาสดาทรงเทศนาสั่งสอน นางมีความปิติในธรรมแห่งพระศาสดา จึงกราบทูลพระศาสดาขอทรงพระกรุณาโปรดรับภัตตาหาร ณ สำนักของเธอในวันรุ่งขึ้น พระองค์ทรงรับอาราธนาโดยคุณฉันท นางอัมพาลีมีความปิติยิ่งขึ้น ขณะเดินทางกลับนั้นเอง นางได้สวนทางกับบรรดาเจ้าชายลิจฉวีที่ไปเฝ้าพระศาสดาเช่นกัน นางอัมพาลีสัพยอกเจ้าชายเหล่านั้นด้วยการเอ่ยถึงของตนกระทั่งภรรยาของเจ้าชาย วันรุ่งขึ้นเมื่อถวายภัตตาหารแด่พระศาสดาพร้อมด้วยสงฆ์แล้ว นางจึงถวายสวนอัมพวันซึ่งเป็นสมบัติส่วนตัวแด่พระศาสดาเพื่อเป็นสังฆารามสืบไป²

¹ ดู วิทยานิพนธ์ หน้า 54

² ข้อแตกต่างของความเป็นพระวินัยปิฎกกับพระสุตตันตปิฎกเกี่ยวกับเรื่องนางอัมพาลีก็คือ ในพระสุตตันตปิฎกไม่ได้กล่าวถึงพระศาสดาเสด็จไปบ้านโกฏี แต่ในพระวินัยปิฎก กล่าวถึงในประเด็นนี้

ตอนปลายชีวิตของนางอัมพาลี นางไค้บวชเป็นภิกษุณีทำความเพียรจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

นางอัทธกาสิ¹ หญิงคณิกาผู้มีชื่อเสียงแห่งแคว้นกาสิ ประวิติความเป็นมาของนางแต่ชาติหนหลังปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน อัทธกาสิเถรียาปทาน ว่า เธอเกิดในศาสนาของพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าพระกัสสปะ นางบวชเป็นภิกษุณีมีความเพียรต่อการประกอบความดี วันหนึ่งนางไค้คำภิกษุณีรูปหนึ่งว่า เป็นหญิงแพศยา เพราะคำคำนั้นนางจึงไปเกิดในนรกหลายหมื่นปี เมื่อพ้นจากนรก นางก็มาเกิดเป็นโสเภณีอีกหลายหมื่นชาติ ชาติปัจจุบัน เธอเกิดในตระกูลเศรษฐีแห่งแคว้นกาสิ นางเป็นผู้มีรูปร่างงดงามแต่ด้วยผลกรรมที่นางคำภิกษุณีในครั้งโน้นยังเหลืออยู่ ชาวเมืองจึงพร้อมใจกันตั้งเธอไว้ในตำแหน่งนางคณิกาประจำนคร ต่อมานางพึงธรรมชาติแห่งพระศาสดาและมีใจน้อมไปสู่การบรรพชา จึงตัดสินใจบวชเป็นภิกษุณีในสำนักพระศาสดา ณ กรุงสาวัตถี เมื่อโจรไค้ทราบข่าวนางอัทธกาสิจะเดินทางไปบวชยังสำนักพระศาสดา ณ กรุงสาวัตถี จึงไปดักรุมกลางทางเพื่อจะปล้นนาง แต่นางทราบ

¹ที่มาของชื่อ "อัทธกาสิ" อาจพิจารณาถึงที่มาไค้ดังนี้

(1) นางโสเภณีผู้มีค่าตัวเป็นครั้งหนึ่งของแคว้นกาสิ เพราะข้อความในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อัทธกาสิเถรียาปทาน ว่า

"กาสิชนบทมีประมาณเท่าใด สวยของเราไค้มีแล้วประมาณเท่านั้น ชาวนิคมกำหนดราคาแคว้นกาสิไว้แล้ว ตั้งราคาเราไว้ครั้งแคว้นกาสิ "

จากข้อความนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อนางมีค่าตัวถึงครั้งหนึ่งของราคาของแคว้นกาสิ นางจึงไค้ชื่อว่า อัทธกาสิ เพราะจำนวนครั้งหนึ่งของไค้ๆเรียกว่า อัทธ

(2) Bhuddhist Hybrid Sanskrit Dictionary, p. 18 กำหนดความหมายของ "กาสิ " ไว้ว่า ของสิ่งใดมีราคาจำนวน 1,000 ก็เรียกวาสินนั้นว่า กาสิ

นางอัทธกาสิจะต้องส่งเงินให้แก่พระราชวังวันละ 1,000 กหาปณะ ฉะนั้นชายผู้ประสงค์จะรวมอภิรมย์ด้วยกับเธอจะต้องจ่ายค่ารวมอภิรมย์ถึงครั้งละ 1,000 กหาปณะ นางจึงไค้ชื่อว่า กาสิ ต่อมาบรรดาชายไม่สามารถหาเงินจำนวนมากเช่นนั้นมาให้เธอได้ จึงพร้อมใจกันกำหนดค่าตัวของเธอไว้เพียงครั้งละ 500 กหาปณะ ฉะนั้นเธอจึงไค้ชื่อใหม่ว่า อัทธกาสิ ตั้งแต่บัดนั้นมา : G.P. Malalasakera, Dictionary of Pali Proper Name, I : 50.

ข่าวก่อนจึงงดการเดินทาง เพียงแต่ส่งทูตไปกราบทูลแด่พระศาสคาวา นางต้องการอุปสมบท พระศาสคาทรงทราบ เช่นนั้นก็มิพทุธานุญาตให้ภิกษุณีอุปสมบทโดยทูตเป็นครั้งแรก¹

นางวิมลปุราณคณิกาหญิงคณิกาแห่งนครเวสาลี นางมีรูปร่างสวยงามอย่างยิ่ง เป็นที่ปรารถนาของบุรุษ แต่ทว่าหล่อนก็เป็นผู้มีจิตใจหยาบกระด้าง คหุหมิ่นเหยียดหยามหญิงอื่น ครั้งมีเรื่องปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรีคาถา ว่า วันหนึ่ง นางเห็น พระโมคคัลลานเถระมาบิณฑบาตที่โรงทานภายในเมือง นางหลงใหลในตัวพระโมคคัลลานเถระ จึงติดตามไปและใช้มายาหญิงกับพระเถระ พระโมคคัลลานะจึงเทศนาสั่งสอนนาง² มีใจความ ว่า ร่างกายมนุษย์เต็มไปด้วยสิ่งโสโครกมีกลิ่นเหม็น มีกระดูกอันห่อหุ้มด้วยหนัง มีทวารทั้งเก้า เป็นที่ไหลออกของสิ่งโสโครก ฉะนั้นควรหลีกเลี่ยงนักร่างอันสกปรกนี้ไปเสียให้ไกล³ เมื่อนางวิมลปุราณคณิกาฟังเทศนาจบแล้วก็มีใจน้อมไปสู่เป็นผู้เบื้อหนายในรูปสมบัติของตน จึงขออุปสมบท เป็นภิกษุณีและไค้บำเพ็ญเพียร เพื่อละกิเลสจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ดังข้อความในเถรีคาถา บัญญัตินิบาต ว่า

"วันนี้เรามีศีรษะโล้นหม่นดำสังขมิที่เกี่ยวบิณฑบาต แล้วมานั่งที่โคนต้นไม้ เป็นผู้ไม่
วิตก เราตัดเครื่องเกาะเกี่ยวทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ไค้ทั้งหมด
และทำอัสวะไค้ทั้งปวงให้ลีนไป เป็นผู้มีจิตใจเยือกเย็นคั้บสนิทแล้ว"⁴

¹ สุยามรรฐุสส เตะปิฎก เลม 33: สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน (พระนคระ มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2502), หน้า 395.

ดู เปรียบเทียบ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เลม 33 ข้อ 177.

² G.P. Malalasekera, Dictionary of Pali Proper Name, II:892.

³ ข้อความที่พระโมคคัลลานเถระสั่งสอนหญิงโสภณีนีปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรีคาถา สัฎฐิบัญญัติ มหาโมคคัลลานเถรีคาถา แต่ไม่ปรากฏชื่อของหญิงโสภณีนีผู้นั้น ผู้วิจัยเข้าใจว่าเป็นหญิงคนเดียวกันกับนางวิมลปุราณคณิกา . ดู เสงอรรดที่ ๑ ใน G.P. Malalasekera, Dictionary of Pali Proper Name, II:892.

⁴ สุยามรรฐุสส เตะปิฎก เลม 26: สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ-เถรีคาถา, หน้า 453.

ดู เปรียบเทียบ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เลม 26 ข้อ 440

นางสิริมาหญิงคณิกาแห่งกรุงราชคฤห์พระสนมของพระเจ้าพิมพิสาร¹ นางเป็นลูกสาวของนางสาลาวคี่หญิงคณิกาคนแรกของกรุงราชคฤห์ เมื่อนางสาลาวคี่ถึงแก่กรรม นางสิริมาก็ได้ตำแหน่งนางคณิกาสืบต่อจากมารดา² นางสิริมาเป็นหญิงรูปงามจึงเป็นที่ปรารถนาของบุรุษทั้งหลาย ชายผู้ปรารถนาจักร่วมภิรมย์กับนางจะต้องจ่ายเงินให้นางคืนละ 1,000 กหาปณะ ซึ่งมีเรื่องปรากฏในธัมมปทัฏฐกถา โกรชวรรค อุตตราอุบาลิกาวัตถุ ความว่า นางอุตตราผู้เป็นภรรยาของสุนนเศรษฐีแห่งกรุงราชคฤห์ไม่มีเวลาไปหาบุญและฟังธรรมในสำนักพระศาสดา เพราะสุนนเศรษฐีหวงตัวไว้คอยรับใช้ปรนเปรอความสุข นางอุตตราจึงนำความไปบอกแก่บิดาของนางให้ช่วยเหลือในเรื่องนี้ บิดาของนางจึงว่าจ้างนางสิริมาด้วยจำนวนเงินวันละ 1,000 กหาปณะ เพื่อให้บำเรอความสุขให้แก่สุนนเศรษฐีแทนนางอุตตราเป็นเวลา 15 วัน เมื่อนางสิริมาอยู่รับใช้เศรษฐีครบ 15 วัน ก็เกิดความหึงหวงในตัวเศรษฐี นางได้ทำร้ายนางอุตตรา เพราะคิดว่าตนเป็นภรรยาที่แท้จริง นางอุตตราไม่โกรธเคืองนางอุตตราและแนะนำนางสิริมาให้ไปเฝ้าพระศาสดา พระศาสดาจึงเทศนาสั่งสอนนาง ด้วยพระคาถาว่า

"พึงชนะคนโกรธด้วยความไม่โกรธ พึงชนะคนไม่คิดด้วยความดี
 พึงชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ พึงชนะคนเหลวไหลด้วยการพูดความจริง"³

นางสิริมามีจิตใจเลื่อมใสในธรรมและได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน⁴ ตั้งตนไว้ในฐานะอุบาลิกา นางตั้งอุฏฐกถิต⁵ เพื่อภิกษุเป็นประจำทุกวันอายุ เมื่อนางสิ้นชีวิตก็ไปเกิดอยู่บนสวรรค์ชั้นปรนิมมิตรวัตตี⁶

¹ สุยามภฏฐสฺส เตปิฏกั เล่ม 26: สุตตันตปิฏก ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ-เถรีคาถา, หน้า 23. ดู เปรียบเทียบ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 26 ข้อ 16

² G.P. Malalasakera, Dictionary of Pali Proper Name, I: 1144.

³ ธัมมปทัฏฐกถา ภาค 6: อุตตราอุบาลิกาวัตถุ โกรชวรรค, หน้า 174.

⁴ ดู วิธานิพนธ์ . ภาคผนวกว่าด้วยอริยมุคคล 4

⁵ อุฏฐกถิต คือการจัดอาหารไว้สำหรับถวายภิกษุวันละ 8 รูป

⁶ สุยามภฏฐสฺส เตปิฏกั เล่ม 26: สุตตันตปิฏก ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ-เถรีคาถา, หน้า 19. ดู เปรียบเทียบ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 26 ข้อ 16

นางสาวลวดี นางคนิกาคณแรกของกรุงราชคฤห์ ประวัตินางปรากฏอยู่ใน
วินัยปิฎก มหาวรรค ภาค 2 จีวรขันธก เรื่องคนมีทรัพย์ชาวนครราชคฤห์ ว่า เศรษฐีชาว
นครราชคฤห์เดินทางไปท่องเที่ยวนครเวสาลี ได้เห็นความเจริญของนครเวสาลีมีนานาประการ
และได้เห็นหญิงคนิกาประจำนครทำให้เศรษฐกิจของบ้านเมืองรุ่งเรือง จึงนำความมากราบทูล
แด่พระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าพิมพิสารจึงทรงโปรดให้คัดเลือกหญิงที่สวยงามให้ดำรงตำแหน่ง
นางคนิกาตามแบบอย่างนครเวสาลี หญิงผู้ได้รับเลือกคนนั้นได้แก่ นางสาวลวดี นางเป็นผู้มี
ความชำนาญในการฟ้อนรำ ขับร้อง และประโคมดนตรี บุษผไทปรารณาร่วมอภิรมย์ด้วยกัน
เธอจะต้องจ่ายเงินคืนละ 100 กหาปณะ ต่อมานางมีครรภ์จึงมีความวิตกว่า ถ้าครรภ์โตขึ้น
แล้วย่อมไม่เป็นที่ปรารณาของบุรุษ ดังนั้น นางจึงหลบซ่อนอยู่ระยะหนึ่ง เมื่อคลอดลูกแล้วจึง
ใช้นางทาสีนำเอาบุตรชายไปทิ้งที่กองขยะ¹ ต่อมานางก็มีลูกสาวอีกคนหนึ่งชื่อ นางสิริมา

นางสามารถหญิงคนิกาแห่งเมืองพาราณสี เรื่องราวของเธอปรากฏอยู่ในชาตกฏฐกถา
จตุกกนิบาต กณเวรีชาดก² มีเรื่องย่อว่า พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นจอมโจรมีชื่อเสียง
โด่งดังในเมืองพาราณสี พระราชาจึงให้ราชบุรุษไปจับตัวมาประหารชีวิต ขณะที่ถูกนำตัวเพื่อ
จะนำไปประหารชีวิต นางสามารถคนิกาเห็นจอมโจรก็เกิดความรักในตัวจอมโจร เป็นอย่างยิ่ง
นางจึงติดสินบนราชบุรุษผู้คุมจอมโจรด้วยเงินจำนวน 1,000 กหาปณะ และออกอุบายว่า จอม
โจรผู้นี้คือพี่ชายของนาง นางต้องการสิ่งเสียพี่ชายสักครู่ ราชบุรุษรับเงินสินบนแล้วก็ปล่อยตัว
จอมโจรไปกับนางสามารถ จากนั้น นางก็ปลอมแปลงคูนอนคนก่อนของนางให้เหมือนกับจอมโจร
แล้วก็ส่งตัวไปให้ราชบุรุษ ราชบุรุษเข้าใจว่าเป็นจอมโจรตัวจริงจึงนำไปประหารชีวิตและนำ
ศพมาคืนให้แก่นางสามารถ เธอเอาศพพอกแก้จอมโจร เพื่อแสดงว่าหลอนรักเขาอย่างจริงจัง

จอมโจรเห็นความประพฤตินั้นของนางสามารถก็เกิดความรักว่า เมื่อใดนางเบื่อ
หน่ายต่อเรา เมื่อนั้นนางอาจจะฆ่าตนเหมือนที่นางฆ่าคูนอนคนก่อน เขาจึงคิดที่จะหาโอกาส
หลบหนีไปจากนาง วันหนึ่ง จอมโจรได้โอกาสจึงชวนนางสามารถไปเที่ยววนอุทยาน ขณะนั้นเขา

¹ ลูกชายของนางสาวลวดีคนนี้ พระราชาเสด็จมาพบและนำไปเลี้ยงไว้ ต่อมาก็
ได้เล่าเรียนวิชาการแพทย์และเป็นนายแพทย์ประจำพุทธองค์ เขาผู้นี้คือ หมอชีวกโกมารภัจจ์

² ชาตกฏฐกถา ภาค 48 จตุกกนิบาต กณเวรีชาดก, หน้า 300.

ได้โอกาสพอเหมาะจึงเข้าไปกอดรัดนางสามาอย่างรุนแรงจนเธอเป็นลมสลบ จากนั้นจอมโจรก็ถอดเอาเครื่องประดับต่างๆของนางแล้วหนีไป เมื่อนางสามาฟื้นขึ้นมาได้สงสัยว่า เป็นแผนฆ่าของจอมโจร แต่กลับคิดไปว่า เขาคงรักเรามากจึงกอดรัดด้วยความรุนแรง นางสามาพยายามติดตามหาจอมโจรอยู่ตลอดเวลาด้วยวิธีจ้างนักร้อง เรืองเพลงที่มีเนื้อเพลงว่า

"ท่านกอดรัดนางสามาค่อยแค้นที่กอดจูบาสีแดงในวสันตฤดู เธอสิ่งความไม่มีโรครมาถึงทาน นางสามานั้นยังไม่ตายและไม่ปรารถนาชายอื่น ไคยีนวานางจะมีตัวเดียว ยังหวังเฉพาะทานอยู่นั้น"¹

วันหนึ่งจอมโจรผู้นั้นได้ทราบข่าวว่านางสามายังไม่ตายจากนักร้องเร่ แต่ก็ไม่กล้ากลับไปหานาง เพราะกลัวจะถูกฆ่า ด้วยคิดว่า นางสามาเป็นผู้มีความรักไม่แน่นอน จอมโจรจึงหนีไปมิได้กลับไปหานางอีกเลย

นางสุลสา หญิงนครโสเภณีแห่งเมืองพาราณสี ในชาตภัฏฐกถา อัฐฐกนิบาต สุลสาชาคก มีเรื่องราวของเธอปรากฏอยู่ว่า นางสุลสาเป็นหญิงที่มีความงามเป็นอย่างยิ่ง ชายผู้ต้องการรวมอภิรมย์กับเธอจะต้องจ่ายคารวมอภิรมย์คืนละ 1,000 กหาปณะ ครั้งนั้น จอมโจรสัตตคุกะ เป็นโจรที่มีชื่อเสียงมาก ถูกราชบุรุษคุมตัวไปสู่หลักประหาร นางสุลสาเห็นจอมโจรจึงเกิดความรักในตัวจอมโจร เธอจึงติดสินบนเกราชบุรุษ ผู้คุมรับสินบนแล้วปล่อยตัวสัตตคุกะ หลังจากที่สัตตคุกะอยู่กับนางสุลสาเพียงไม่กี่วันก็เบื่อหน่าย วันหนึ่ง สัตตคุกะได้โอกาสที่จะหนีจากนาง เขาจึงชวนนางสุลสาไปเที่ยววนอุทยานหวังที่จะฆ่าเธอ เธอจึงออกอุบายเพื่อเอาตัวรอดด้วยการบอกแก่สัตตคุกะว่า ในเมื่อเธอจะต้องตายอย่างแน่นอน ขอให้เธอได้กอดรัดสัตตคุกะผู้เป็นสามีเป็นครั้งสุดท้าย สัตตคุกะหน้าโง่ก็ยินยอมให้นางทำตามที่เขาประสงค์ นางสุลสาได้โอกาสขณะที่สัตตคุกะเผลอตัวจึงผลักสัตตคุกะตกจากเงื้อมผาสู่เหวถึงแก่ความตาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่ม 27: สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาคก ภาค 1, หน้า 136. (ขอ 570-572-573)

นางพินทุมตี เป็นหญิงแพศยาแห่งเมืองปาฏลีบุตร นางผู้นี้กระทำสังจกริยาสามารถ ทำให้กระแสน้ำในแม่น้ำคงคาไหลทวนกลับตามความประสงค์ของพระเจ้าอโศกมหาราช เรื่องนี้ปรากฏในมิลินทปัญหา เมณฑกปัญหา วรรคที่ 1 ดังมีเรื่องย่อว่า

ครั้งนั้น พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งเมืองปาฏลีบุตรทอดพระเนตรแม่น้ำคงคาขณะมีกระแสน้ำไหลปรี่ล้นฝั่ง พระองค์ตรัสแก่อำมาตย์ทั้งหลายว่า จะมีใครบ้างหนอที่มีความสามารถ ทำให้กระแสน้ำคงคาไหลทวนกลับได้ ณ ที่นั้นนางพินทุมตีหญิงโสเภณีได้ยื่นพระราชำรัสจึงอาสา จากนั้น นางก็ตั้งสังจกริยาว่า

"เราบำเรอความสุขให้แก่ชนทุกชั้น เสมอกันเป็นอย่างเดียวกัน มิยิ่งหย่อนกว่ากัน ถ้าเขาเหล่านั้นให้ทรัพย์แก่เราเท่ากัน ไม่ว่าชนนั้นๆจะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ หรือศูทรก็ตาม เราบำเรอแก่เขาด้วยปราศจากความเอ็นดูและปฏิฆะ เป็นพิเศษในบุรุษหนึ่งบุรุษใด ความจริงของเราเป็นเช่นนี้ตลอดมา ด้วยความจริงนี้ ขอให้กระแสน้ำแม่คงคาจงไหลทวนกลับเถิด"¹

เมื่อสิ้นคำสังจกริยาท่ามกลางประชาชน บัดคดลกระแสน้ำในแม่น้ำคงคาก็ไหลบ้น่วนทวนกลับ

จากประวัติของโสเภณีที่ปรากฏในวรรณคดีบาลี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถึงแม้ว่าหญิงผู้มีอาชีพเป็นโสเภณีก็ตาม แต่ก็มีจิตใจน้อมไปสู่การทำดีและผลของการทำความดีของหญิงโสเภณีเหล่านั้นก็ได้รับการยกย่องจากพระพุทธศาสนา

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ มิลินทปัญหา ฉบับแปลภาษาไทย (พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2515), หน้า 197.

โสเภณีในวรรณสันสกฤต

นางวสันตเสนา เป็นหญิงคณิกาแห่งกรุงอุชชยีนี้อลอนมีความสวยงามและมีความร่ำรวยอย่างมหาศาล¹ เธอเป็นโสเภณีที่ใครๆก็ยกย่องนับถือและปรารถนาจักร่วมอภิรมย์ด้วยกับเธอ ความประพฤติของอลอนมิได้เป็นไปตามแบบฉบับของโสเภณีทั่วไป อลอนมีความรักแท้จริงต่อพราหมณ์หนุ่มผู้ยากจนแห่งกรุงอุชชยีนี้นามว่าจรรุทต อลอนมีน้ำใจที่เอื้อเฟื้อต่อผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก เช่นเธอยอมจ่ายเงินชดเชยหนี้สินแทนผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีน้ำใจที่รู้จักสิทธิมนุษยชน เช่นเธอปล่อยนางมพินिकासาวให้ให้เป็นอิสระ เรื่องราวของเธอปรากฏในบทละครเรื่อง มถจนกฤษิก ดังมีเรื่องย่อดังนี้

นางวสันตเสนาหลงรักพราหมณ์หนุ่มจรรุทตอย่างจับใจ วันหนึ่ง เธอเดินทางไปหาจรรุทตถึงที่บ้านของเขาท่ามกลางสายฝนและนอนค้างที่บ้านของชายชู้ รุ่งขึ้น นางมอบเครื่องประดับซึ่งทำด้วยทองคำให้แก่ลูกชายของจรรุทตเพื่อนำไปทำเป็นเกวียนทองคำสำหรับเด็กเล่น ในเช้าวันนี้เองจรรุทตนัดแนะให้นางวสันตเสนาไปพบที่สวนปุษปกรันทก ส่วนจรรุทตไปคอยอยู่ที่สวนตั้งแต่เช้าตรู่ นางวสันตเสนาเตรียมออกไปพบจรรุทตตามที่นัดไว้ แต่ด้วยความเข้าใจผิดนางวสันตเสนาจึงขึ้นรถของศการะชาษคคูริ ศการะได้โอกาสจะแก้แค้นนางด้วยการข่มขืน แต่นางวสันตเสนาไม่ยอม ศการะจึงทำร้ายนางจนสลบแล้วทิ้งนางไว้ที่สวนปุษปกรันทกแห่งนี้ ขณะนั้นสัมวาหผู้ที่นางวสันตเสนาเคยช่วยเหลือด้วยการชดเชยหนี้สินแทนและต่อมาเขาบวชเป็นภิกษุในพุทธศาสนา ได้เห็นเหตุการณ์จึงช่วยเหลือนางให้รอดพ้นจากความตาย ศการะปล่อยข่าวว่าจรรุทตเป็นคนฆ่านางวสันตเสนา ฉะนั้นจรรุทตจึงถูกจับและได้รับการตัดสินถูกประหารชีวิต ขณะที่จรรุทตถูกนำเข้าสู่ที่ประหาร สัมวาหก็นำนางวสันตเสนามาปรากฏตัว ณ ที่นั้น จรรุทตพนมิดและได้รับความดีความชอบจากราชาอารยกะผู้ซึ่งครั้งหนึ่งได้รับความช่วยเหลือจากจรรุทตให้พ้นจากเงื้อมมือของราชาปาลกแห่งกรุงอุชชยีนี้นี้ ราชาอารยกะมอบเมืองกุสาวตีให้แก่จรรุทตครอบครอง พร้อมทั้งประกาศยกนางวสันตเสนาให้เป็นภรรยาของ จรรุทตในครั้งนั้นด้วย ฉะนั้นนางวสันตเสนาจึงพ้นจากสภาพเป็นนางคณิกาดังแต่บัดนั้น

¹ ดู วิทยานิพนธ์, หน้า 12 : ว่าด้วยฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของโสเภณี

นางกามมัญชรีเป็นหญิงคณิกาแห่งนครจำปา หลอนเป็นโสเภณีที่มีชื่อเสียงเพราะหลอนแพรวพราวไปช่วยกลเม็ดของโสเภณีและสามารถไขมายาและกลเม็ดหลอกล่อเข้ายวนบุรุษให้ตกเป็นทาสเสน่ห์ของเธอได้อย่างราบคาบ แมแต่ฤณีมารีจีผู้ทรงศีลก็ยังตกเป็นทาสเสน่ห์เข้ายวนของเธอโดยไม่รู้สีกตัว เรื่องราวของเธอปรากฏในวรรณคดีสันสกฤตประเภทนิทานเรื่อง ทศกumarjiti อุจจวาสที่ 2 ว่าควย อปหารวรมนมีเรื่องย่อเกี่ยวกับเธอดังนี้

นางกามมัญชรีถูกเพื่อนร่วมสำนักคำหาเห็นว่า นางโอ้อวดราวกระว้าขณะพระมารีจี นางจึงทำพนันกับเพื่อนๆว่า ถ้านางสามารถทำให้ฤณีมารีจีหลงเสน่ห์นางได้ เพื่อนจะต้องตกเป็นทาสรับใช้ ตรงกันข้ามถ้านางทำไม่สำเร็จนางกามมัญชรีต้องตกเป็นทาสรับใช้เพื่อน นางจึงทำอุบายไปหาฤณีมารีจีและบอกแก่ฤณีว่า ตนเป็นเพื่อนชายต้องการประกอบอาชีพโสเภณีและขอมอบตัวเป็นศิษย์เพื่อบำเพ็ญพรต ถึงแม่แม่และบรรดาญาติของนางผู้ออกติดตามมาพบที่ฤณีฤณีจะอ่อนวอนให้นางกลับไปเป็นโสเภณีเช่นเดิม นางก็ปฏิเสธ ฤณีพยายามอธิบายให้นางฟังว่า ชีวิตในป่าซึ่งเป็นชีวิตที่ลำบากและการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนจะส่งผลให้เข้าถึงสวรรค์ อย่างไรก็ตาม นางก็ปฏิเสธที่จะกลับไปยังสำนักของผู้เป็นมารดา และขอยุกับฤณีปรนนิบัติฤณีด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง จนฤณีไม่สามารถจากเธอไปแม่แต่ขณะเดียว นางได้พาฤณีเข้าไปในเมืองและฤณีประกาศต่อหน้าพระราชว่า ตนเป็นคนรักและทาสของนาง

นางมกรทังฆฎรา หญิงคณิกาแห่งเมืองมถุรา มีนิสัยหยิ่งจองหองชอบเหยียดหยามคนจน นางถูกพราหมณ์หนุ่มผู้ยากจนสอนให้ลดความหยิ่งลง นางถืออุคมคติว่า ความรักกับความ เป็นโสเภณีไม่เคยไปด้วยกัน และนิสัยของนางแสดงให้เห็นว่า โสเภณีย่อมมีนิสัยเห็นแก่เงิน เรื่องราวของนางปรากฏในกถาสรริตศาสตร์ กถามุขลัมพก ดังมีเรื่องย่อว่า

นางรูปินิกายูเป็นบุตรสาวของนางมกรทังฆฎราหลงรักชายหนุ่มยากจนชื่อโลหซังฆะ ซึ่งนางซ่อนไว้ในสำนักของผู้เป็นมารดา เมื่อนางมกรทังฆฎรารู้เรื่องนี้ นางจึงแนะนำผู้เป็นบุตรสาวให้ละทิ้งพราหมณ์หนุ่มผู้ยากจนคนนี้ โดยให้เหตุผลว่า ความรักเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพโสเภณีและการมีสามียากจะเป็นสิ่งที่ไม่สมควร นางรูปินิกายูไม่เชื่อคำแนะนำของ

1

Dandin, Dasakumaracarita, ed by M.R.Kale, Text pp.68-83,

Translation pp.46-51.

ผู้เป็นมารดา วันหนึ่ง นางมกรทั้งฆฎราได้ขอร้องให้เจ้าชายที่มาเที่ยวที่สำนักให้ช่วยกำจัด
โลหังซะออกไปเสียจากสำนักของเธอ เขาทั้งหลายจึงจับโลหังซะโยนลงไปในบ่ออุจจาระ

โลหังซะได้รับความเจ็บปวดและอับอายจึงหลบหนีไป เขาเร่รอนไปและบูชา
พระวิษณุเพื่อขอพร วันหนึ่ง ขณะที่กำลังพักเหนื่อยอยู่ที่โคนต้นไม้เขาเห็นซากศพของช่างที่ถูกทะเล
เต็มเนื้อจนหมดเหลือแต่หนังหุ้มโครงกระดูก เขาจึงเข้าไปนอนพักอยู่ในซากท้องช้างคังกลาว
ต่อมา ฝนตกหนักกระแสน้ำพัดพาเอาซากช้างลอยไปตามกระแสน้ำคงคา ครุฑตัวหนึ่งเห็นซาก
ช้างลอยตามกระแสน้ำจึงจิกและคืบเข้าฝั่งหวังว่าจะกินเป็นอาหาร แต่เมื่อเห็นคนนอนอยู่ข้าง
ในท้องช้างก็ตกใจบินหนีไป

บริวารของจอมราชาสวีกษณะพบโลหังซะอยู่ในท้องช้างจึงพาไปพบวิษณะ ๆ ได้
ถามความเป็นมาของเขา เมื่อทราบว่าโลหังซะเป็นบุรุษชาวพระวิษณุและเป็นผู้ที่พระวิษณุส่งมาให้
พบเขา เขาจึงมอบสิ่งมีค่าให้แก่โลหังซะ รวมทั้งดอกบัว สังข์ จักร และคทา เมื่อได้ทรัพย์
มากโลหังซะก็ปลอมตัวเป็นพระวิษณุเข้าไปหานางรูปินิกาผู้เข้าใจว่าเขาเป็นพระวิษณุจึงยอม
ให้หลับนอนด้วย รุ่งเช้านางจึงบอกเรื่องนี้แก่มารดา นางมกรทั้งฆฎราคิดว่าตนได้ลูกเขย เป็น
พระวิษณุจึงขอร้องนางรูปินิกาให้ออนวอนพระวิษณุ (ปลอม) พาไปชมสวรรค์ โลหังซะได้โอกาส
จะแก้แค้นนาง จึงตกลงยอมรับข้อเสนอนี้

โลหังซะบอกนางรูปินิกาว่า ถ้านางมกรทั้งฆฎราต้องการจะไปสวรรค์นางจะต้อง
โกนผมออกเหลือไว้เป็นกระจุกสักห้ากระจุก และต้องเปลือยกายทวาร่างกายซีกหนึ่งด้วยสีแฉง
อีกซีกหนึ่งด้วยสีม่วง คึ้นนั้นเขาพานางมกรทั้งฆฎราซึ่งครุฑขึ้นไปบนยอดเสาศิรินเทวดสถาน บอกนาง
ให้รออยู่สักครู่ตนจะมารับไปบนสวรรค์ โลหังซะลงมาที่หน้าเทวดสถานบอกแก่ประชาชนที่อยู่ใน
เทวดสถานว่า เทพธิดามาริมาสถิตบนยอดวิหารในคึ้นนี้ ทุกคนจะต้องสวดอนวอนพระวิษณุ
อยู่ในเทวดสถานตลอดทั้งคึ้น เวลาล่วงไปจนรุ่งสว่าง นางมกรทั้งฆฎราทราบอยู่บนยอดเสาศิริน
จะลงก็ลงมิได้ พระวิษณุก็ยังไม่มารับ นางจึงตะโกนว่าตนเมื่อยเหลือเกินจวนจะตกจากยอด
เสาศิริน ประชาชนที่นั่นได้ยินจึงออกมาดูและก็รู้ว่าไม่ใช่เทพธิดามาริมาแต่เป็นนางมกรทั้งฆฎรา
โสเภณีผู้หยิ่งจองหอง จึงพากันหัวเราะเยาะ พระราชาทราบความเป็นไปจึงเสด็จมาที่เกิดเหตุ
และประกาศว่า ใครก็ตามสามารถถลอนางผู้นี้ขึ้นไปอยู่บนคึ้นจะให้รางวัลและแบ่งอาณาจักร
ให้ครอบครอง โลหังซะจึงแสดงตนพร้อมทั้งนำหลักฐานไค้แก่ สังข์ คทา จักร และดอกบัว

สัญญาลักษณ์ของพระวิษณุให้พระราชาทอดพระเนตรและเล่าเรื่องความเป็นมาทั้งหมดที่ตนหลอกนางผู้นี้ พระราชาจึงพระราชทานรางวัลและแบ่งอาณาจักรให้ครอบครอง พร้อมกันนั้นก็ประกาศยกนางรูปินิกาให้เป็นภรรยาของโลหซังชะ นางมกรทั้งฆูราก็ละพยสละความหึงจองทองยอมรับโลหซังชะเป็นลูกเขยด้วยความเต็มใจ¹

เรื่องนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงนิสัยทั่วไปของโสเภณีนุ้ยที่มีความเห็นแก่เงิน และเป็นนุ้ยมีคคว่า เงินเป็นสิ่งสำคัญที่สุดแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าอาชีพอโสเภณีเป็นอาชีพที่มีเกียรติ โสเภณีนุ้ยฐานะสูงเกิน สามารถสมาคมด้วยกับบรรดาเจ้าชายทั้งหลาย

นางจตุริกาโสเภณีนุ้ยไม่มีความโลภเหมือนโสเภณีทั่วไป เรื่องของนางปรากฏใน กถาสริตสาก กถาปีฐลัมพก ครั้งที่ 6 มีเรื่องย่อว่า พราหมณ์อนาถาได้รับทองคำเป็นของขวัญ แต่ไม่รู้ว่าจะนำไปใช้อย่างไร วิภูจะแนะนำว่าควรจะไปใช้จ่ายในการศึกษาโลกและควรไปขอความรู้จากนางจตุริกาและให้ทองคำแก่เธอ พราหมณ์ผู้นั้นไปหานางจตุริกาพร้อมทั้งมอบทองคำให้เธอและทองบหสวดตามคำแนะนำของวิภู การกระทำเช่นนั้นของพราหมณ์เป็นที่หัวเราะขบขันแก่บรรดาบุรุษที่มาเที่ยวหาความสำราญเป็นยิ่งนัก พราหมณ์ทนต่อการหัวเราะขบขันเขาเย้ยไม่ได้จึงรีบหนีออกจากสำนักโสเภณี นำเรื่องที่เกิดขึ้นไปบอกแก่วิภูคนนั้น

วิภูทราบเรื่องที่เกิดขึ้นก็เข้าใจทันทีว่า พราหมณ์ผู้นั้นโง่และเข้าใจผิดคิดว่าคำพูดที่ไพเราะนั้นก็คือบหสวดตามวิสัยของผู้ที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์ วิภูจึงไปขอทองคำคืนจากนางจตุริกาเพื่อนำไปคืนให้แก่พราหมณ์ผู้นั้น นางก็คืนทองให้แต่โดยดี²

นางกมุทิกานุ้ยโสเภณีนุ้ยช่วยเหลือพระเจ้าวิกรมสิมหะให้ให้มีชัยชนะศัตรูเพื่อจะได้ให้พระราชารวยครุฑของนางศรีธรพนจากคุกที่เมืองอุชชยีนี เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงหัวใจของโสเภณีว่ายากนักที่จะเข้าใจ³

¹ N.M.Penzer (ed.), The Ocean of Story being C.H.Tawney's translation of Somadeva's Kathāsaritsāgara, I:138-149.

² N.M.Penzer (ed.), The Ocean of Story being C.H.Tawney's translation of Somadeva's Kathāsaritsāgara, I:64-65.

³ N.M.Penzer (ed.), The Ocean of Story being C.H.Tawney's translation of Somadeva's Kathāsaritsāgara, V:15-18.

นางมัทนมาลา เป็นหญิงโสเภณีที่มีความร่ำรวยมหาศาล เป็นหญิงรูปงามเป็นที่โปรดปรานของพระราชานางเมืองประคิษฐานะ นางมีความสำคัญต่อแวนแคว้นเป็นอย่างมาก เรื่องราวของเธอปรากฏในกถาสริตสาคร รัตนปรภาสัมพก ครั้งที่ 4 มีเรื่องย่อว่า ครั้งนั้น พระเจ้าวิกรมมัททีย์ พระราชาแห่งนครปาณฑุบุตรยกกองทัพโจมตีเมืองประคิษฐานะของพระเจ้านรสิงห์ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ แม้ว่าจะต้องใช้ไพร่พลสักเท่าใดก็ตามพระองค์จึงเลิกแผนการใช้กำลังเข้าโจมตี แต่ทว่าพระองค์ดำเนินแผนการด้วยการมาคลุกคลีอยู่กับนางมัทนมาลาซึ่งนางก็เป็นที่โปรดปรานของพระเจ้านรสิงห์อีกด้วย เมื่อพระเจ้าวิกรมมัททีย์ได้โอกาสจึงนำตัวของนางมัทนมาลาไปเป็นตัวประกัน ในที่สุดพระเจ้านรสิงห์ก็ยินยอมแก่พระเจ้าวิกรมมัททีย์ นางมัทนมาลาได้รับแต่งตั้งให้เป็นนางศกิกาประจำราชสำนักของพระองค์อีกด้วย¹

นางยมชิวหาเป็นหญิงโสเภณีที่มีความฉลาด รอบรู้ทันเล่ห์เหลี่ยมสามารถแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกลเม็คโสเภณีที่ครอบงำชาย แม้ว่าจะได้เตรียมตัวป้องกันแล้วอย่างระมัดระวัง เรื่องนี้ปรากฏอยู่ในกถาสริตสาคร ศักติยโคลัมพก ครั้งที่ 1 ความว่า ครั้งนั้น รัตนวรรมาพอคามุ้มั่งตั้งแห่งเมืองจิตรกฏไควาจางนางยมชิวหา สอนกลเม็คของโสเภณีให้แก่ อิศวรรรมันผู้เป็นบุตรชาย ทั้งนี้เพื่อจะให้อิศวรรรมันรอบรู้ทันมายาและไม่หลงเสน่ห์ยั่วชวนของหญิงโสเภณี นางยมชิวหาได้รับค่าจ้างครั้งนั้นถึง 1,000 นิษกะ อิศวรรรมันได้ศึกษากลเม็คของโสเภณีจากนางยมชิวหาจนชำนาญแล้วแล้ว ก็ออกเดินทางไปค้าขายด้วยเงินทุนถึง 5 โกฏิที่เมืองกาญจนปุระ เมืองนี้มีหญิงโสเภณีชื่อนางสุนทรผู้มีความชำนาญในการหลอกลวงและยั่วชวนเป็นอย่างนัก อิศวรรรมันหลงใหลเสน่ห์ยั่วชวนของเธอ เขาได้ใช้เงินเพื่อบำเรอนางจนหมดสิ้น เมื่อเงินจางนางก็จาก อิศวรรรมันจึงเดินทางกลับบ้านมือเปล่า และได้เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้ผู้เป็นพ่อฟัง ผู้เป็นพ่อจึงนำบุตรชายไปให้นางยมชิวหา ารับรองว่าจะต้องหาวิธีเอาเงินที่เสียไปกลับคืนมาให้ได้

นางยมชิวหานำลิงมาฝึกให้กลืนเหรียญนิษกะเข้าไว้ในท้องวันละ 1,000 เหรียญ และฝึกให้คายเหรียญทั้งหมดที่กลืนเข้าไว้ เมื่อฝึกถึงจนชำนาญให้กลืนและคายจนไม่ผิดพลาด

¹ N.M.Penzer (ed.), The Ocean of Story being C.H.Tawney's translation of Somadeva's Kathāsaritsāgara, III:206-217.

จึงมอบสิ่งให้แก่อัสถรรวมันนำไปแสดงให้นางสุนทรืเห็น พอค้าหนุ่มเดินทางมายังเมืองกาญจนปุระ
อีกครั้ง นางสุนทรืทราบข่าวได้มาต้อนรับเขาอย่างดีให้ที่พักอาศัยในสำนักของเธอ วันหนึ่ง
อัสถรรวมันนำเหรียญนิมกะ 1,000 เหรียญให้ลึงกลืนเข้าไว้ในท้อง จากนั้นก็นำเอาลึงออกแสดง
ให้นางสุนทรืเห็นว่าลึงสำรอกออกมาเป็นเงินได้วันละจำนวนมากๆ นางเกิดความโลภจึงขอซื้อลึง
จากอัสถรรวมัน ในขั้นแรก เขาปฏิเสธ นางสุนทรืจึงอ่อนวอนขอซื้อด้วยเงินทั้งหมดที่มีอยู่
อัสถรรวมันจึงยินยอมขายลึงให้แก่เธอ ก่อนที่จะมอบสิ่งให้แก่นางสุนทรื เขาได้ให้ลึงกลืนเหรียญ
เข้าไว้ถึง 2,000 เหรียญ จากนั้นเขาก็รีบเดินทางไปค้าขายที่เมืองสุวรรณทวีป

วันต่อมา ลึงก็สำรอกเหรียญออกมาวันละ 1,000 เหรียญ เป็นเวลาสองวัน จากนั้น
ก็ไม่มีเหรียญให้สำรอกออกมาอีก นางสุนทรืรู้ว่าตนเสียรู้แก่อัสถรรวมันจึงได้ทุบตีลึงจนถึงแก่ความ
ตาย นางเสียวรพย์สินที่ได้มาจากการหลอกลวงจนสิ้นเนื้อประดาตัวกลับกลายเป็นคนยากจนตั้ง
แต่นั้นมา¹

นางลีลาวดี เรื่องของนางลีลาวดีแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของชาวอินเดียสมัยโบราณ
ที่ปรากฏในวรรณคดีสันสกฤตยุคปุราณะว่า ไม่มีการเหยียดหยามอาชีพโสเภณี โสเภณีผู้มีความจง
รักภักดีต่อพระวิษณุแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์เช่นเดียวกับผู้ภักดีคนอื่นๆ เช่น นางลีลาวดีในปีทมปุราณะ
พราหมณ์ชั้นที่ 4 ความว่า นางลีลาวดีเกิดในกฤตยุคและเป็นหญิงโสเภณีที่มีความงามเป็นเลิศ ไม่มี
ผู้ใดเสมอ นางท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ เพื่อแสวงหาทำเลการประกอบอาชีพที่ดี ขณะที่เดิน
ผ่านเวทสถานแห่งหนึ่ง นางเห็นฝูงชนกำลังทำพิธีฉลองวันวันเกิดพระนางราชา ในวันขึ้น 8 ค่ำ
เดือนไปรษุภต ถ้าหากผู้ใดรักษาพรตบูชาพระนางราชาจะพ้นจากบาป นางลีลาวดีจึงบำเพ็ญ
พรตด้วยความภักดีเป็นอย่างยิ่ง ต่อมานางถูกงูกัดจนถึงแก่ความตาย ถึงแม้นางจะมีบาปจากการ
มีอาชีพเป็นโสเภณี แต่ยมทูตก็ไม่สามารถพาวิญญาณของนางไปสู่ปรโลกได้ เพราะบริวารของ
พระวิษณุได้มาพาเอาวิญญาณของนางลีลาวดีไปบนสวรรค์เนื่องจากผลของการบูชาและภักดีต่อ
พระวิษณุ²

¹ N.M.Penzer (ed.), The Ocean of Story being C.H.Tawney's translation of Somadeva's Kathāsaritsāgara, V:5-14.

² Vettam Mani, Purāṇic Encyclopaedia (Delhi: Motilal Banarsidass, 1975), p.453.

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติโสเภณีทั้งในวรรณคดีบาลีและ สันสกฤต ผู้วิจัย
 มีความเห็นว่า โสเภณีทำประโยชน์ให้แก่สังคม มีชีวิตความเป็นอยู่ดีเป็นที่เสนาหาของบุรุษและม
 ความสัมพันธ์กับคนชั้นสูงรวมทั้งพระราช าศาสนาพุทธสนับสนุนให้โสเภณีมีโอกาสกระทำความดี
 เหมือนกับบุคคลอาชีพอื่นโดยทั่วไป โสเภณีผู้ประกอบการดีเป็นที่ยอมรับในพุทธศาสนา โสเภณี
 สามารถบวชเป็นภิกษุณี เป็นอุบาสิกา เมื่อทำความดีความเพียรเพื่อขจัดกิเลสก็จะได้รับผล เช่น
 บรรลุเป็นพระโสดาบัน พระอรหันต์ เป็นต้น ศาสนาฮินดูก็เช่นเดียวกันกับพุทธศาสนา ให้การ
 สนับสนุนโสเภณีผู้ประกอบการดี ในปุราณะมีการยอมรับโสเภณีผู้มีความภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย